

יביע אומר - הר גילה

חוקת | גליון 307

ג' תמוז תשפ"ב
להפצת העלון / הארות / הקדשות
יעקב - 0528445949

זמני היום אופק ירושלים

מוצ"ש ר"ת	מוצ"ש	כניסת שבת
21:21	20:25	19:34

העלון מוקדש לרפואת והצלחת הגאון הגדול הר' בן ציון מוצפי בן מובה שליט"א | אסתר בת ראושנה | עמית בת תקוה | שיראל בת אור לרפואת - דניאל בן גול, דוד יהונתן דניאל בן מובה, אביסל בת רעיה הי"ו | לע"נ - משה בן שמחה. משה בן מרים. שמחה בת רואשנה זיווג הגון-חומר בן מזל. ורד פרוחיה בת בתיה. שיר בת אסתר | להצלחת - מתפללי בית כנסת 'יביע אומר' הר גילה. יוסף בן רעיה הי"ו

מורנו ורבנו הלכה למעשה

עפ"י גאון עוזנו ותפארתנו מרן הרב עובדיה יוסף צוק"ל ובנו הראשון לציון הרה"ג יצחק יוסף שליט"א

הלכות מוצאי שבת - אכילה קודם הבדלה - א אסור לאכול או לטעום שום דבר או לשתות יין או שאר משקים במוצאי שבת עד שיבדיל על הכוס, ואף בבין השמשות שהוא ספק חשיכה אסור. ומכל מקום אם טעה ואכל קודם שהבדיל על הכוס, יכול להבדיל אחר כך. (ועיין לעיל סימן י"ח הלכה ט'). (חזו"ע ש"ב עמוד ש"צ).

ב מי "שלא הספיק" לעשות סעודה שלישית עד אחר ששקעה השמש ונתכסית מעינינו, מותר לאכול סעודה שלישית, עד כרבע שעה אחר השקיעה. (ואפילו שהוא בתוך חצי שעה לזמן ערבית וק"ש והבדלה, ואפילו שאין לו שם מי שיזכירנו יש להקל דהוי סעודה מצוה ועוד, ובצירוף שיטת ר"ת). [ומי שהיה שבע ביותר, שרשאי לעשות סעודה שלישית ע"י פת הבאה בכיסנין, וכיו"ב, (וכנ"ל סימן י"ז הלכה ה'), רשאי גם כן לעשותה כך, אחר שקיעת החמה].

[וכתב מורנו זיע"א וזו לשונו הזהב: ומעשים בכל יום, שאנו מתחילים בכל שבת לסעוד סעודה שלישית "כמה דקות קודם השקיעה", מפני מצות הרבצת התורה ברבים בשבת עד סמוך לשקיעת החמה, "כי זכות הרבים דבר גדול הוא"]. (שם עמוד ש"צ, ג, שצ"ד).

ג מן הדין מותר לשתות מים קודם הבדלה, ומכל מקום טוב להחמיר. (כיון שלגאונים זיע"א מוכח לאסור, והמקובלים זיע"א הזהירו על כך מאוד בשם האר"י זיע"א). (שם עמוד שצ"ג).

ד אם היה יושב ואוכל "מבעוד יום", וחשיכה לו, אינו צריך להפסיק אפילו הוא אחר צאת הכוכבים. ורשאי להמשיך באכילה ושתיה כל צרכו, עד סיום סעודתו. ובסיום סעודתו רשאי גם לאכול פירות שהובאו לו לקינוח סעודה, משום שהם בכלל הסעודה, אע"פ שטעונים ברכה בפני עצמם. [ואפילו אם התחיל סעודה שלישית בתוך חצי שעה קודם חשיכה (כלומר כרבע שעה לפני השקיעה, שהוא בתוך חצי שעה לפני צאת הכוכבים שמתחייב בקריאת שמע והבדלה), רשאי להמשיך לאכול, משום עונג שבת]. (א"ה: ומשמע מלשון מורנו זיע"א שאם התחיל סעודה שלישית לאחר השקיעה בספק חשיכה, אע"פ שבדיעבד מותר לו להתחיל אז לאכול סעודה שלישית וכנ"ל, אפשר שאינו רשאי לכתחילה להמשיך לאכול כל צורכו גם לאחר צאת הכוכבים! וע"ע במש"כ מורנו (בעמוד שצ"ג) בשם שו"ת ברית אברהם, אלא ששם מורנו לא הכריע להקל גם בזה, וכנראה גם מלשונו הזהב כאן, ועוד שסיים מורנו וכתב וע"ש, ושם בברית אברהם (ח"א סימן ג' בסיכום התשובה) כתב, שטוב להניח שומר שיזכירנו, או שבצאת הכוכבים יקרא ק"ש, וימשיך סעודתו, וכיעור"ש. וע"ע במש"כ מורנו בעמוד שצ"ו סוף הערה ה'. וכיעור"ש). (שם עמוד שצ"ד). המשך בדף אחרון.

חברי בית הכנסת 'יביע אומר' מקדמים בברכה את הרה"ג אברהם יוסף שליט"א

המתארח עימו בשבת - להלן זמני תפילות ושעורי התורה

יום שבת	יום שישי
07:45 שחרית ודרשה הרב	19:15 שיר העירים
15:00 שעור תורה לנשים יחד עם הרבנית	19:32 מנחה
בבית משפחת סהר ברחוב האלון 17	קבלת שבת ודרשת הרב
16:00 תהילים לילדים	ערבית
16:30 שעור תורה עם הרב	22:00 שעור תורה
בבית הכנסת 'יביע אומר'	עם הרב בבית הכנסת
18:00 מנחה ואח"כ סעודה שלישית	<i>צפנת נשים פתוחה</i>
בבית הכנסת יחד עם הרב	
19:40 שעור תורה עם הרב	
20:15 ערבית ולימוד תנא דבי אליהו	

צדיק בא לעיר

בשבת הבאה יתארח הרב גדעון מורחי שליט"א

ירבו שמחות בישראל

המוזן מזל טוב לרב אברהם כהן שליט"א לרגל התונת ביתו שתח"י לרב מנשה נקי שליט"א לרגל הולדת נכדו הי"ו ברכה והצלחה בכל מכל כל. אמן.

'הכובש את יצרו'

על כן יאמרו המושלים באו תשובון (סא, כז) - מובא בגמרא (בבא בתרא עח, ב): דרש רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן את הפסוק (כא, כז): "על כן יאמרו המושלים" - אלו המושלים ביצרם. "בואו חשבון" - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. "תבנה ותכונן" - אם אתה עושה כן, תיבנה בעולם הזה ותיכונן לעולם הבא! הרי שהממשלה האמיתית היא של האדם הכובש את יצרו.

וכתב ה"חפץ חיים" - רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל משל לסוחר ששכר עגלון כדי להגיע לעירו. קודם צאתם לדרך, ביקש הסוחר מהעגלון שישגיח היטב על סוסו שלא יסטה מן הדרך. העגלון אמנם הבטיח, אך כאשר יצאו מן העיר, נרדם העגלון על מושבו והסוס המשיך לרוץ ללא כל השגחה. וכאשר ראה הסוס חציר - סטה מן הדרך לאכול, וכך איבדה העגלה את שיווי משקלה והתהפכה - והסוחר נפל מתוכה ונפצע.

גער הסוחר בעגלון ואמר לו: הרי הזהרתי אותך להשיגח על סוסך! ניסה העגלון להצטדק ואמר: אני מכיר את סוסי, הוא משכיל ויודע את הדרך היטב, ומעולם לא עלה על דעתי שייסטה מן הדרך הישרה. אמר לו הסוחר: שוטה שכמותך, וכי אפשר לומר על סוס שהוא משכיל?! ייתכן שהוא טוב יותר מבהמות אחרות, אבל סוף-סוף הוא סוס, ואם כן כל זמן שהוא רואה דבר שמגרה אותו, מתגברת עליו התאוה והוא הולך אחריה. לכן היה לך להחזיק היטב במושכות, ולא להניח לו לעשות כרצונך!

והנמשל: האדם מורכב מנפש שכלית ומנפש בהמית, והוא חייב להשיגח היטב על הנפש הבהמית שלא תשתלט עליו. שאם האדם מסיח דעתו מעט,

מיד עושה הנפש הבהמית את שלה ולוכדת גם את הנפש השכלית ברשתה. וזהו שאמרו: "אלו המושלים ביצרם" - אלו השולטים על נפשם הבהמית שלא תוליכם בדרכים לא טובות.

וכתב עוד ה"חפץ חיים": מתחילה ברא ה' יתברך כיתות מלאכים שהם "שכלים נבדלים", ההולכים בהנהגתם רק אחר הדעת האמיתית, וזאת לפי שאין מוטבע בהם כלל כוח החמדה והתאוה. ביום החמישי לבריאת העולם אמר ה' (בראשית א, כד): "תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש", יצורים אלה הם ההפך הגמור מהמלאכים שנבראו לפניהם - שכן הבהמות אין להן חכמה ודעת, והולכות רק אחרי תאוותן. ביום השישי לבריאה, אמר הקדוש ברוך הוא: עתה אחבר את שני הכוחות יחד.

כלומר: את נשמת האדם שהיא חלק אלהי ממעל, מלאה חכמה ודעת אמיתית כעין מלאך - עם הנפש הבהמית הנמשכת רק אחר תאוות הגוף, וכוחות רעים כמו כעס וחמדה שמוטבעים בה. אם תתגבר הנפש השכלית על הנפש הבהמית והאדם יעשה כל פעולותיו רק בהנהגת השכל - בשם צדיק ייקרא ויעלה למדרגת מלאך, אבל אם יגבר הצד הבהמי על הצד השכלי ויפעל תמיד לפי תאוותו - הרי הוא משפיל עצמו בזה עד שיורד למדרגת הבהמה. לכן על האדם לחשב תמיד דרכו, ולא להניח לנפש הבהמית לעשות כפי תאוותה.

אחים יקרים ואהובים - הנשמה הרוחנית שלנו רוכבת על החומר שזהו הגוף. כל אחד ידאגו לכוון את גופו למקומות הנכונים. כל ערב נכוון את החומר לכוון בית הנכנסת. לשעורי תורה ויראת שמים.

שבת שלום.

השקפה יהודית - הרב אהרון קצין

'אַרְכָּה מְאָרֶץ מְדָה וְרַחֲבָה מְנֵי יָם'

הנה פרשתינו עוסקת בתחילתה בענין פרה אדומה, ונאמר בה "זאת חַקַּת הַתּוֹרָה". שואלים המפרשים, הלא הפרשה עוסקת בפרה אדומה, אם כן צריך שיהיה כתוב 'זאת חוקת הפרה' או 'זאת חוקת הטהרה', למה נכתב "זאת חַקַּת הַתּוֹרָה"?

מה זה 'חוק'? 'חוק' הוא מצוה ללא טעם, היינו שהקב"ה לא גילה לנו את טעמה, ובאה התורה ללמדנו שכל התורה היא בבחינת 'חוק', כי אף שישנם בתורה גם 'משפטים' שהם המצוות השכליות, אבל נחשוב, האם אותן מצוות אנו כן מבינים בשכלנו? לא! על כך אומרת התורה "זאת חַקַּת הַתּוֹרָה" - כל מצוות התורה, כולל השכליות, אין לנו שמץ של הבנה בהן, חקל זה בבחינת 'חקה'. כי באמת, אין לנו שמץ של השגה בתורה הארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, גם הדברים הכי שכליים והכי הגיוניים שבתורה, הרי הם למעלה מהשגתנו! כל הסבר וטעם שאנו מוצאים בה, כל הבנה שאנו כביכול מבינים בה, אין זה אלא בבחינת 'טעם' - טעימה קלה שאנו טועמים ממנה, כדי שתהא טעימה וְיִרְבֶּה עלינו, להחיות בה את נפשנו.

אבל באמת חכמת התורה היא עמוקה ונפלאה כל כך שגם המצוות שבמבט שטחי נראה כאלו יש לנו איזו השגה בהן - אבל באמת הן למעלה משכלנו ולמעלה מהשגתנו, אנו לא מבינים בהן כלום. כל התורה על כל מצוותיה ועל כל מקצועותיה וענפיה היא בבחינת "זאת חַקַּת הַתּוֹרָה".

בהקדמת הרמב"ן על החומש, מובאים דברים נפלאים ונוראים על עמקותה וסתריותה של התורה הקדושה.

וכך כותב הרמב"ן: "וְנִפְשֵׁי יוֹדְעֵת מֵאֵד דִּיעָה בְּרוּרָה, שְׂאִין בִּיצַת הַנִּמְלָה קִנְיָד הַגְּלָגֶל הַעֲלִיּוֹן יִצְעֶרָה, פֶּאֶשֶׁר חֲכַמְתִּי קִטְנָה וְדַעְתִּי קֶצֶרָה קִנְיָד סִתְרֵי תוֹרָה הַצְּפוּנִים בְּבִיתָה הַטְּמוּנִים בְּחֻדְרָה".

נבאר את דברי הרמב"ן, נחשוב לרגע: אם נשאל ילד קטן: אמור בבקשה, מה גדול יותר - בית המדרש שבו אנו נמצאים, או נמלה?... כמובן, עצם השאלה מגוחכת, הלא הדבר איננו בר השוואה בכלל, אין מה להשוות בין בית המדרש רחב ידיים ליצור זעיר שבקושי נראה לעין.

ואם נוסיף ונשאל אותו, מה גדול יותר - ישיבת פוניבז' או הנמלה הזאת...? כמובן, ההשוואה הזאת תמוהה עוד יותר.

נמשיך הלאה: ומה היחס של נמלה אחת קטנה לעומת כל העיר? הלא אין כלל קנה מדה למדוד זאת. ומה היחס של נמלה אחת קטנה לעומת כל ארץ ישראל? ומה היחס שלה לעומת מדינת ענק כמו אמריקה או רוסיה? ולעומת כל כדור הארץ? ונמשיך הלאה: מה היחס של ביצת נמלה לעומת גלגל החמה שגדול פי מאה ושבעים מכדור הארץ? הרי אי אפשר כלל וכלל לתאר את ההבדל העצום שביחס ביניהם - בין 'היצור הזעיר' הזה, לבין הבריאה הענקית של 'גלגל החמה'!!

ועל כך בא הרמב"ן ואומר: דעו לכם, יש דבר שהוא קטן עוד יותר מן היחס של ביצת נמלה לעומת גלגל החמה, ומהו? אומר הרמב"ן: "וְנִפְשֵׁי יוֹדְעֵת מֵאֵד דִּיעָה בְּרוּרָה, שְׂאִין בִּיצַת הַנִּמְלָה קִנְיָד הַגְּלָגֶל הַעֲלִיּוֹן יִצְעֶרָה, פֶּאֶשֶׁר חֲכַמְתִּי קִטְנָה וְדַעְתִּי קֶצֶרָה קִנְיָד סִתְרֵי תוֹרָה".

הפער שבין החכמה שלי - אומר הרמב"ן - לעומת נפלאות וסודות התורה הוא גדול יותר מאשר הפער שבין ביצת נמלה לגלגל החמה! וכמוכן צריך לזכור שאין מדובר בכמותו של אדם מן השורה, מדובר ברמב"ן, ענק שבעקבי הדורות! ובכל

זאת, עם כל רוחב ביתנו ושכלו של הרמב"ן ועם כל חכמתו וגדלותו בתורה, הרי זה כאין וכאפס לעומת גדולה ועומקה האינסופיים של התורה הקדושה, בלי שום יחס כלל, נורא נוראות!

הנה מעתה נבין כוונת אומרינו "זאת חַקַּת הַתּוֹרָה", שגם מה שאנו מבינים - באמת אנחנו לא מבינים... לרוב עומקה ואורכה של תורה.

המספר הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א (בספר ברכי נפשי, פ' חוקת) על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל:

חזתנו של מרן, הרה"ג רבי לייב רוחמקין, היה אדם עשיר, ובעת נישואי בְּתוֹ עם מי שעתיד להאיר את עיני ישראל בתורתו ובהלכותיו, העניק לו חמיו מגרש רחב ידיים בעיר בת-ים.

את המגרש הזה יעד הרב רוחמקין לקרן קיימת שתעמוד לחתנו בתקופה מאוחרת יותר, וזה שיצטרך לכלכל את בני ביתו ולהשיאם.

ביום מן הימים, כך מובא בספר 'מנחת אבות', הגיעה הודעה שהמנדט הבריטי ששלט אז בארץ ישראל מתכוון להטיל מסים על בעלי המגרשים. החוק המתוכנן של השלטון המנדטורי נחשב בעיני רבים כחוק דרקוני ומטופש, ובעלי הנכסים פרסמו עצות שונות כיצד להתחמק מביצוע החוק...

החתן הצעיר, רבי שלמה זלמן, הרגיש שהמחשבה בענין זה מטרידה את מוחו ומפריעה לו בעומק עיונו וריכוזו בלימוד, וקם ועשה מעשה.

הוא ירד לעיר בת-ים, וננס למשרד התיוך 'הראשון' שנקרה בדרכו, והציע את המגרש למכירה מיידית, וכיון שהמגרש היה ממוקם במקום טוב, וערכו הגיע להון רב, הצליח המתווך להשיג בתוך זמן קצר לקוח רציני.

למרות המיקום והערך הגבוה, ביקש הלקוח להוריד ממחיר המגרש. אם היה מדובר במוכר מן השורה, הוא בוודאי היה מתנגד לכל הוזלה שהיא, שכן המגרש היה כאמור בערך גדל"י מעולה.

אבל הגרש"ז לא התמקח כלל, רצונו היה להתפטר לאלתר מהמגרש, כדי לא להיטרד בגללו בעת הלימוד, וכך מכר את המגרש כפי המחיר שקבע הלקוח...

כשהוא שבע רצון מהעסקה שב ירושלימה, והתבטא בפנים קורנות: 'עשיתי את העסקה המוצלחת ביותר! עתה יש בידי ללמוד ביישוב הדעת.

אלא שבכך עדיין לא תמה העסקה... כיון שהיה בידו כסף רב ממכירת המגרש, היה מי שיעץ לו להשקיע את הכסף כחיסכון בבנק ערבי בעיר יפו, שם יוכל גם לקבל ריבית (והרי יש מצוה לקחת ריבית מגוי).

השקעה זו היתה אמורה לשְׁמֹר עבורו את הקרן בצורה מוכבדת, ולשחרר את האברך הצעיר מדאגה לפרנסה. הגרש"ז הטיח את עצמו לרדת ליפו, וישב עם מנהל הבנק והתעניין כיצד נשמרת הקרן, ומה ידרש ממנו לעשות בענין זה.

המנהל השיב לו שמדי יום ששי יהיה עליו להקדיש כמחצית השעה כדי לעבור על החשבונות, "ביחס לרווח הגדול שתוכל להפיק מהפקדת הכסף בתוכנית החסכון, מדובר במאמץ קטן מאוד", הסביר המנהל.

מששמע הגרש"ז כך, קם ממקומו ואמר: 'זה לא בשבילי, חצי השעה הזו תוציא אותי מהלימוד!'

הלך הגרש"ז אויערבאך ו'השקיע' את עצמו בלימוד התורה, שהיא ההשקעה המעולה ביותר הקיימת עלי אדמות, עד שגדל וצמח לרבן של כל בני הגולה!

יתן ה' ונזכה כל חיינו לעמול על התורה, ותהיה התורה משוש חיינו, אמן. שבת שלום ומבורך!

'חוקת'

וממילא אומר ה' למשה ואהרן כי מי שלא מאמין בעם ואופיו הטוב, לא יכול להנהיג את העם. ובטח לא להביאו לארץ ישראל שהיא השכר שמגיע לעם ישראל. זוהי מידה כנגד מידה. גם אצלנו הדבר קורה שוב ושוב. אנו נוטים לייחס לאנשים את התכונות של מעשיהם ולשפוט ולקטלג אותם על פי המעשה. אמיר הגיע בעקבות ארוע טראומתי שקרה בביתו. הוא נכנס לוויכוח עם בנו הצעיר על קעקוע. ומחמת הוויכוח היו דחיפות הדדיות. אמנם חכמים אומרים כי אסור להכות את בנו הגדול משום שהוא מכשיל את בנו. אדם עובר על "לפני עיוור לא תתן מכשול". אך אמיר שכח זאת. על אף שכונות אמיר הייתה טובה. ומתוך דאגה לבנו הוא ניסה למנוע ממנו לעשות קעקוע, הוא לא חשב ולא האמין שהדברים יגיעו לאן שהגיעו. כשניסינו יחד לבדוק מה הפריע לו כל כך. הגענו למסקנה כי הקעקוע מייצג עבור אמיר את העובדה כי בנו עזב את ההשתייכות הדתית של הוריו. ולא זו בלבד אלא זהו דבר שלא ניתן לתקן. הקעקוע הוא דבר קבוע מוחלט. למרות שיש נסיונות לטשטש קעקוע באמצעים שונים, עדיין זה נזק גם לגוף וגם לנפש. מעבר לבעיה ההלכתית. הטיפול היה לנסות ולפרק את ההקשר בין הדברים. יכול להיות שהילד נשאר טוב ובעל רצונות טובים וכדומה. אך הוא עושה קעקוע כדי להיות כאחד מהחבר'ה איתם הוא מסתובב. אין ספק כי יש להורים כאב לב לראות את בנם עושה טעות שלא ניתנת לתיקון. אך עלינו לזכור שאין זה הפנימיות של הילד. ואולי אם נצליח לזכור זאת, נצליח להשיב את הילד.

שבת שלום ומבורך.

לייעוץ וסיוע ניתן להתקשר 0523898468.

בפרשתינו מסופר כי מרים מתה והנביעה של הבאר שהיתה בזכותה נפסקת. העם מתלונן על משה ואהרן. ה' מצווה למשה לקחת את מטה אהרן ולדבר אל הסלע. ומשה מקהיל את העם אל פני הסלע דורש בפניהם "שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים". ובכל זאת עושה כדבר ה' מדבר ומכה אחר כך את הסלע שמוציא מים רבים. ואז אומר ה' למשה ואהרן: "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם". מה הכוונה לא האמנתם בי? ומהו העונש מידה כנגד מידה לא להכניס את העם לארץ? מבארים חלק מן המפרשים שהחטא היה שמשה קרא לעם ישראל "המורים" (המורדים). ולכאורה הדבר נכון. אכן הם המרו את פי ה' שוב ושוב!! התשובה היא על פי הגמרא במסכת פסחים השואלת כי נאמר בתורה "כי תראה חמור שונאך". איך מותר לשנוא יהודי? הלא נאמר לא תשנא את אחיך בלבבך. ונאמר ואהבת לרעך כמוך. ומבואר בגמרא כי מדובר באדם שראה לבדו את בעל החמור עושה עבירה. ולכן לא ניתן להעיד עליו בבית דין (שם צריך שני עדים). אם כך מדוע מותר לשונאו? משום שיש חשש שהרואה ילמד ממעשיו הרעים. אך באופן אישי אין שנואה כלפי עובר העבירה אלא מצוה לסייע לו. יוצא שמותר לשנוא את מעשי האדם אך לא את האדם באופן אישי. הבעיה היא כאשר הופכים את האדם לתוצר של מעשיו. אדם שנכשל שוב ושוב, הופך בעיני הסביבה ובעיני עצמו לכשלון. על אף שיכול להיות שהוא מוצלח מאוד. ובכל פעם משהו אחר גרם לו לכשלון. גם כאן. אמת שבני ישראל ניסו את ה' שוב ושוב. אך לקרוא להם מורדים ולהפוך את אופיים לרע!! זה לא הסכים ה'.

חושן משפט - הרב יצחק פריי

'משולחן בית הדין'

שאלה: אהרן רשם את בנו לחוג שחיה. הסיכום הוא כי רק אחר שלושה שיעורים מתבצע התשלום. אחרי שני שיעורים מצא אהרן חוג מסובסד מטעם המועצה המקומית בפחות מחצי מחיר. האם מותר לאהרן להעביר את בנו לחוג המסובסד? **תשובה:** יש בדבר שני מישורים: המישור ההלכתי של חזרה של מעסיק. והמישור האישי של סיכום התנאים. על אף שבסמ"ע כתב כי רק פועל יכול לחזור בו באמצע העבודה. בנתיבות המשפט כתב שדעת רב שאין בפועל ישראל כלל קנין

מדאורייתא, ואף בעל הבית יכול לחזור בו. וכך גם בערוך השולחן כתב: "וזהו גזירת התורה שהתחלת המלאכה לא תהא קנין כלל" וגם בעל הבית יכול לחזור בו. ומה שכתבו הפוסקים שבעל הבית אינו יכול לחזור בו, היינו שלא תהא ידו על העליונה כפועל אלא ידו על התחתונה כקבלן.

ואמנם, במקרה בו מראש סוכם כי התשלום יתבצע רק אחרי שלושה שיעורים, מותר מנהל הקורס את האפשרות ביד הנרשם להתרשם ולהתנסות ורק אז לחזור בו. וממילא, הרשות ביד אהרן לחזור בו.

אך עליו לשלם על שני השיעורים בהם בנו כבר השתתף.

שבת שלום.

פתרון לחידה משבוע שעבר:

1. עיין בגמרא סנהדרין ק"י וענה: א. מה מקור עושרו של קרח? ב. במה מתבטא עושרו הרב? **תשובה:** א. גילה את המטמוניות של יוסף ב. מפתחות גזיו הועמסו על 300 פרוטות לבנות!
2. לאיזו אישה בפרשתינו מתייחס הפסוק: "חוכמת נשים בנתה ביתה" (משלי י"ד)? **תשובה:** אשתו של און בן פלט
3. איזה כלל נלמד מהפסוק: "וישלח משה לקרא לדתן ואבירם" (רש"י) **תשובה:** אין מחזיקים המחלוקת.
4. מהי הקירבה המשפחתית של קרח למשה? **תשובה:** בן דודו של משה (יצהר, אביו של קרח, הנו אחיו של עמרם, אביו של משה)
5. על מטה אהרן נאמר "ויגמול שקדים". איזה נביא ראה "מקל שקד"? **תשובה:** ירמיהו (פרק א, יא)

חידה

1. על מה נאמר ברש"י הביטוי: "אין קטיגור נעשה סיגור"?
2. מה רשב"י לומד על הפסוק: "אדם כי ימות באהל" (י"ט, יד)?
3. באיזה תאריך נפטר אהרן?
4. שינו בתענית דף ט': "שלושה פרנסים עמדו לישראל ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם". מי הפרנסים ומה ניתן בזכותם?
5. "ועש משה את נחש הנחשת". איזה מלך בתנ"ך הרס את הנחש הזה?

יביע אומר מארח את ארגון 'לב לאחים'

חדש ביביע אומר

לימוד גמרא בחברותא אישית כל יום רביעי החל משעה 20:45

חברי הקהילה שואלים

שחז"ל נוקטים לשון שעה ולא דווקא, אלא הכוונה לזמן מועט, וכמו שאמר רבן גמליאל במשנה ברכות פרק ב' "איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת" והכוונה אפילו זמן מועט, וכ"ה ביבמות פרק ה' משנה ז' ובכתובות פרק י' משנה ה', ובנדרים פרק י"א משנה ט' ובעדיות פרק ה' משנה י', וכן בדין שמועה רחוקה שכתבו הרמב"ם ושולחן ערוך שצריך לנהוג אבלות שעה אחת, הסיק ביביע אומר (ח"ב י"ד סימן כ"ח) ששעה אחת לאו דווקא אלא הכוונה לזמן קצר. ובנידון דידן נמי אין עניין להיתר שעה אחת אלא צריך סמוך לסעודה ממש.

וה"ה לעניין חיתוך ירק דק, כתבו המגן אברהם והמשנה ברורה (סימן שכ"א) שצריך שיהיה סמוך לסעודה והיינו כשיוצאים מבית הכנסת לבוא לסעוד.

ובחזון עובדיה (שם) הביא עוד דעה בשם האחרונים שסמוך היינו כחצי שעה, וכמו שאמרו האחרונים לא יאכל אדם סמוך למנחה היינו חצי שעה, ושהחזון איש מיאן להקל בזה אלא בסעודה גדולה עם הרבה אנשים אבל בסעודה קטנה צריך שיהיה סמוך ממש היינו כחמש דקות. ובספר פסקי תשובות הביא דעת הערוך השולחן ועוד שהכל לפי הסעודה ואם יש הרבה משתתפים יכול לברור האוכל אפילו כמה שעות קודם והסברא בזה כמו שאמרנו שאזי זה דרך האכילה ולא ברירה, שהרי כבר כתבו הפוסקים שמה שהתירו ברירה לאלתר היינו אפילו לצורך אורחים ולא דווקא לצורך אכילתו שלו וכן פסק הגרש"ז אורבך זצ"ל.

ומכל מקום דעת מורינו הרב שלא להקל בשום אופן יותר מחצי שעה גם בסעודה גדולה ומרובת משתתפים.

פסולת או שהיו לפנינו שני מיני אוכלין ובריר מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב, בקנון או בתמחוי פטור, ואם בריר בידו לאכול לאלתר מותר. והבורר פסולת מתוך האוכל אפילו בידו אחת חייב".

נמצאנו למדים שיש ג' תנאים להיתר ברירה בשבת, אחד – שיברור האוכל מתוך הפסולת ולא להפך, השני – שיברור ביד ולא בכלי המיועד לברירה, והשלישי – שיברור לאלתר.

ופסק בשולחן ערוך סימן שיט סעיף א' "הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפנינו שני מיני אוכלים ובורר מין ממין אחר, בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי, פטור אבל אסור. ואם ברירם בידו כדי לאכול לאלתר, מותר". והוסף ברמ"א – "וכל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה מיד, מקרי לאלתר ואפילו אחרים אוכלים עמו, שרי ולכן מותר לברור הירק שקורין שלאט"ן מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה". ובסעיף ב' כתב "הבורר אוכל מתוך הפסולת, בידו, להניחו אפילו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב".

ובגדר לאלתר נחלקו רבותינו הראשונים – הבית יוסף הביא שכתבו הרא"ש והר"ן בשם רבינו חננאל דהיינו שיעור מה שמיסב על השולחן באותה סעודה בלבד ולפי דבריו ההיתר לברור לאלתר הוא דווקא בתוך הסעודה עצמה ולא לפניו ומאיך הביא דברי המרדכי (בהגהות ריש פרק כלל גדול) שדווקא להתחיל ולאכול אחר ברירתו שרי אבל לאכול אחר שעה נעשה כבורר לאוצר ואסור.

וכתב מורינו ורבינו מרן הגרע"י זצוק"ל בחזון עובדיה ח"ד ששעה לאו דווקא אלא צריך שיהיה סמוך ממש ושכן כתב החקרי לב (אהע"ז סימן י"ב) וכן פסק באגרות משה (או"ח סימן ע"ד בדיני בורר שם), והאמת תורה דרכה

בעניין מה שדברנו בזמן שעור התורה בית הכנסת החשוב 'ביע אומר', בעניין סעודה גדולה בשבת שרוצים להכין המאכלים לאורחים הרבים, מתי יהיה מותר לברור אוכל מתוך פסולת ביד ויהיה נחשב לאלתר?

תשובה: מותר לברור אוכל מתוך פסולת בידו או במזלג וכד' שאינו כלי ברירה אלא כידו הארוכה ודווקא בסמוך לסעודה ממש, היינו כמה דקות קודם סעודתו, אמנם אם הסעודה מרובת משתתפים ואין מספיק הזמן אפשר להקל לברור עד כחצי שעה קודם הסעודה כפי העניין ולא יותר, ויש להזהר בזה הרבה שהוא חשש איסור מהתורה אפילו שבורר ביד, שהרי למדנו בשולחן ערוך שאם בורר בידו לאחר זמן נעשה כבורר לאוצר וחייב, שהוא דרך ברירה, ולמזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר.

ובהרחבה: מלאכת בורר היא אחת המלאכות הנשנית במשנה שבת (פרק ז משנה ב') "הזורה הבורר והמרקד" ואמרו בגמרא (דף ע"ג עמוד ב') זורה בורר ומרקד כולם מלאכת הפרדת האוכל מהפסולת ונשנו כיוון שכולם היו במשכן, ושנינו בבביתא (ע"ד עמוד א') "היו לפנינו מיני אוכלים - בורר ואוכל, בורר ומניח. ולא יברור, ואם בריר - חייב חטאת, ואמר אביי: בורר ואוכל - לאלתר, ובורר ומניח - לאלתר, ולבו ביום - לא יברור, ואם בריר - נעשה כבורר לאוצר, וחייב חטאת. וכתב רבנו הרמב"ם בפרק ח' הלכה י"ב שיש שלוש דינים בדבר, הבורר בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי פטור ואם בריר בידו לאכול לאלתר מותר והביאור בזה שכיוון שבורר בידו לאכול לאלתר אין זה דרך ברירה אלא דרך אכילה (עיין רש"י שבת עד ובמשנה ברורה סימן שי"ט שם). עוד כתב הרמב"ם "הבורר אוכל מתוך

המשך - מורנו ורבנו הלכה למעשה

ה) אם היה יושב ושותה יין או חמר מדינה וחשכה, צריך להפסיק. (כלומר מיד בתחילת השקיעה). ואם מקודם השקיעה היה יושב ואוכל מיני מזונות, ושקעה החמה, כל זמן בין השמשות (שהוא בתוך י"ג דקות וחצי אחר השקיעה), רשאי להמשיך לאכול ממיני המזונות, אבל אם חשכה ודאי, דהיינו צאת הכוכבים, צריך להפסיק. (שם עמוד שצ"ה).

ו) המברך ברכת המזון על הכוס, בספק חשכה, רשאי לברך בורא פרי הגפן ולטעום ממנו [כמלא לוגמיו, ואפילו כשאינו נזהר תמיד לברך ברכת המזון על הכוס], אבל בודאי חשכה, דהיינו בצאת הכוכבים, לא יטעם. [אא"כ הוא רגיל לזמן ברכת המזון על הכוס וכדלהלן]. (שם עמוד שצ"ו, ות"ב).

ז) סעודה שלישית שנמצאים בה חתן וכלה, אפילו חשכה בודאי, יכולים לברך כנהוג [שבע ברכות] על שני כוסות, כוס לברכת המזון וכוס לברכת החתנים, [והמנהג הוא שאחד מברך שש ברכות (אחר סיום ברכת המזון), ואחר כן המברך ברהמ"ז על הכוס, מברך בפה"ג ומכין

וכן כשיש "מנין" בסעודה שלישית "שנזהרים לזמן בשם ולברך ברכת המזון על הכוס", רשאי המברך לשתות מן הכוס כמלא לוגמיו, אפילו אם אינו נזהר תמיד לברך ברכת המזון על הכוס, (כיון שכשיש מנין נזהרים לברך ברהמ"ז ולזמן בשם על הכוס), ורשאי גם כן לשתות רביעית מן הכוס, כדי לברך אחריו ברכה אחרונה, וכשמברך ברכה אחרונה, אין לו להזכיר של שבת.

ט) מי ששכח במוצאי שבת ובירך על דבר מאכל קודם שיבדיל על הכוס, ונזכר מיד, מותר לו לטעום מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה, ואחר כך יבדיל על הכוס, כדקימ"ל אפילו טעם מבדיל. (א"ה: ומי ששכח לומר "אתה חוננתנו" בתפילת ערבית, ולפני שהבדיל על הכוס שכח ובירך על דבר מאכל, ואם יטעם ממנו יהיה עליו להתפלל שוב תפילת העמידה בתנאי נדבה, וכנ"ל. ונמצא שגורם לברכות שאינם צריכות, עיין למש"כ מורנו זיע"א בחזו"ע כאן עמוד קס"ז, ובהל"ע חלק ז' עמוד ל"ב. שאפשר שעליו להבדיל לפני שיטעם. וע"ע במש"כ בס"ד בתורת עובדיה עמוד צ"א. וד"ק). (שם עמוד ת"ב).

לפטור את המברך שש ברכות, ומוזגים משני הכוסות לערבבם זה בזה, ושניהם שותים מן הכוסות שבידיהם, ואח"כ נותנים גם לחתן ולכלה], והמברכים רשאים לשתות מן הכוסות, וכן החתן והכלה, אע"פ שעדיין לא הבדילו, שהואיל ותמיד נוהגים במזמוטי חתן וכלה לברך על כוס ברכת המזון, מותר להם לשתות, אפילו מי שאינו נזהר תמיד לברך על הכוס ברכת המזון בשאר פעמים, [ואפילו אם אין שם פנים חדשות, (או שאר התנאים שבלעדיהם א"א לברך שבע ברכות), שאז מברכים ברכת אשר ברא בלבד, רשאים גם כן המברך והחתן והכלה לטעום מהכוס, אפילו אם הוא ודאי חשיכה]. (שם עמוד שצ"ח, ות"ב).

ח) הרגיל לברך ברכת המזון על הכוס אפילו כשמזמן בשלשה, (וכמש"כ בזה"ק, ואפילו אינו רגיל כן בשאר הסעודות, ורק בסעודה שלישית רגיל הוא תמיד לזמן ולברך ברכת המזון על הכוס, יש אומרים שגם כן דינו כדין "הרגיל", כיעו"ש בעמוד שצ"ט ובבא"ח ויצא הלכה כ'), אפילו אם סיים ברכת המזון אחר צאת הכוכבים במוצאי שבת, רשאי לשתות מן היין, אע"פ שעדיין לא הבדיל על הכוס.